

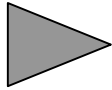
**ECONOMIA ALEGERILOR PUBLICE ȘI PREDAREA-
ÎNVĂȚAREA ECONOMIEI**

Maria Liana LĂCĂTUȘ

Abstract

Public choice economics is a new domain of knowledge developed in order to understand the complex mechanism of governmental intervention in economy and, especially, the lack of efficiency of governmental decisions and actions. Its founder is James Buchanan, who won the Nobel Prize for Economics in 1986. Public choice economics is focused on the effects of individual personal interest, voters and politicians alike, on public decisions. Public choice economics became a valuable teaching method which helps students understand and apply an economic way of thinking in the classroom or in real life situations.

Keywords: public choice economics, collective choices, personal interest, limited role of government, government failure, simulation

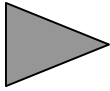

Introducere

Economia alegerilor publice este un domeniu relativ nou, dezvoltat din nevoia de a înțelege și explica mecanismele complexe ale intervenției statului în economie și, mai ales, eficiența scăzută a unor decizii și acțiuni guvernamentale. Fondatorul ei este James Buchanan, laureat al Premiului Nobel pentru Economie în anul 1986. Împreună cu Gordon Tullock, Buchanan a cercetat modul în care interesele personale ale indivizilor, alegători și politicieni, afectează viața publică, în general, și măsurile de politici economice, în particular. Ei au aplicat principiile gândirii economice pentru a explica deciziile colective, precum alegerea reprezentanților în parlament și în consiliile locale sau adoptarea hotărârilor la nivelul organismelor guvernamentale. Din această perspectivă, devine evident faptul că alegătorii, reprezentanții aleși și funcționarii guvernamentali sunt motivați, în primul rând, de interese personale, iar comportamentele lor sunt, prin urmare, orientate către satisfacerea acestor interese (cf. Buchanan & Tullock, 1962).

Comportamentul politicianilor devine astfel explicabil și, în acest sens, rațional. Reprezentanții aleși și oficialii guvernamentali își urmăresc interesul personal, la fel ca și oamenii de afaceri. Spre deosebire de aceștia din urmă, care acționează pentru maximizarea profiturilor, „întreprinzătorii politicieni” urmăresc să-și maximizeze puterea, veniturile, prestigiul și numărul de voturi. Pe piață, în condiții de concurență, comportamentele individuale orientate spre interesele personale sunt conduse către interesul public de „o mână invizibilă” (cf. Smith, 1776). Mâna invizibilă a vieții publice are efecte diferite de acelea pe care le are mâna invizibilă a pieței. Conform economiei alegerilor publice, în politică, interesele particulare prevalează de regulă asupra interesului public, deoarece, prin satisfacerea intereselor particulare, se obțin beneficiile personale mari, în condițiile în care fiecare cetățean trebuie să suporte costuri relativ mici. Statul ar putea interveni în economie, ori de câte ori o persoană sau un grup ar putea obține beneficii de pe urma acestei intervenții, chiar dacă intervenția respectivă nu ar fi justificată din punctul de vedere al eficienței economice.

Teoria alegerilor publice, pe de-o parte, furnizează argumente moderne referitoare la limitarea rolului statului în economie, iar, pe de altă parte, încurajează cercetările pentru identificarea unor modalități legale de a limita anumite eșecuri ale guvernării. Totodată, pe baza acestei teorii au fost concepute activități de predare-învățare a economiei construite în jurul votului, care este un adevărat simbol al deciziilor publice într-un sistem democratic.

Economia alegerilor publice în clasă

O asemenea activitate presupune, în transpunere didactică, simularea adoptării unor decizii prin vot. Prin intermediul ei se poate demonstra efectul interesului personal asupra opțiunilor publice (cf. Watts, McCorkle et al., 1998). Pentru aceasta, clasa este împărțită în cinci grupuri egale, care trebuie să voteze pentru una din două alternative posibile. Toți elevii știu că adoptarea uneia sau alteia dintre alternative le aduce anumite beneficii. Inițial, fiecare știe ce beneficii poate obține el și oricare dintre membrii grupului său (a se vedea tabelul 1); nimeni nu știe însă ce beneficii obțin membrii celorlalte grupuri. Cele cinci grupuri de persoane care votează trebuie să fie egale. Elevii care nu pot fi incluși într-unul din aceste grupuri vor avea sarcini de organizare a tururilor de scrutin: vor colecta buletinele de vot, vor înregistra rezultatele și vor distribui materialele.

Elevilor li se explică faptul că este normal ca ei să voteze în conformitate cu propriile interese și că, în această activitate, interesul lor va fi să câștige cât mai mulți bani. Fiecare votant va primi un card cu informații privind sumele pe care le poate câștiga votând una sau alta dintre cele două variante. Toți membrii unui grup primesc aceleași informații.

Tabelul 1: Câștiguri de pe urma votului. Turul I și II

Grupul	Informații pentru membrii grupului
1	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 0 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 5 u.m.
2	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 0 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 5 u.m.
3	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 3 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 0 u.m.
4	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 3 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 0 u.m.
5	Dacă va fi aleasă Varianta A, vei primi 5 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, vei primi 0 u.m.

Sursa: *Economie 2. Curriculum pentru liceu*, CREE, București, 2004, p. 1-7

Se organizează mai multe tururi de scrutin. După ce profesorul s-a asigurat că toți elevii au înțeles cum trebuie să voteze, se trece la vot. Se votează în scris, pe buletine de vot. Voturile sunt apoi numărate, iar rezultatele sunt înregistrate pe tablă sau pe o folie transparentă.

În al doilea tur de scrutin, profesorul introduce o restricție, și anume obligativitatea fiecărui elev care vrea să voteze de a plăti pentru aceasta suma de 4.u.m. În condițiile date (tabelul 1), normal ar fi ca Grupurile 3 și 4 să decidă să nu voteze, deoarece, dacă ar vota, ar cheltui mai mulți bani decât s-ar putea aștepta să câștige. Grupurile 1, 2 și 5 ar putea să aleagă să voteze sau nu, depinde de cât de optimiști sunt în ceea ce privește posibilitatea de a câștiga alegerile. Dacă votează numai Grupul 5, dar nu și Grupurile 1 și 2, varianta A va fi cea adoptată.

În acest caz, se recomandă organizarea unui nou tur de scrutin, în care Grupurile 1, 2 și 5 vor avea beneficii de două ori mai mari, în timp ce Grupurile 3 și 4 vor avea aceleași beneficii ca în turul anterior. Costul participării la vot rămâne același pentru toți elevii/grupurile. Dacă este cazul, se vor majora în continuare beneficiile pe care le pot obține Grupurile 1 și 2 până când va învinge Grupul 5 sau până când Grupul 5 va decide să nu mai voteze. Rezultatele sunt înregistrate la tablă sau pe o folie transparentă; rezultatul final va fi alegerea variantei B.

În runda a treia de vot, se vor modifica beneficiile pe care le pot obține alegătorii în cazul în care se alege una sau alta dintre variante. Ele sunt prezentate în tabelul 2. Nu se percep taxe de vot. În mod normal, varianta A ar trebui să învingă.

Tabelul 2: Câștiguri de pe urma votului. Turul III

Grupul	Informații pentru membrii grupului
1	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 0 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 10 u.m.
2	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 0 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 10 u.m.
3	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 3 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 0 u.m.
4	Dacă va fi aleasă Varianta A, veți primi 3 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, veți primi 0 u.m.
5	Dacă va fi aleasă Varianta A, vei primi 5 u.m. Dacă va fi aleasă Varianta B, vei primi 0 u.m.

Sursa: *Economie 2. Curriculum pentru liceu*, CREE, București, 2004, p. 1-8

Pentru ca elevii să înțeleagă efectul de interes în cazul adoptării deciziilor publice, cele trei tururi de scrutin trebuie analizate în detaliu. În primul tur de scrutin, dacă toți votează în funcție de propriile lor interese, câștigă varianta A, cu un punctaj de 3 la 2 (a se vedea tabelul 3). Elevii din Grupurile 3, 4 și 5 vor vota pentru varianta A, iar cei din Grupurile 1 și 2 pentru varianta B. În acest caz, Grupul 5 obține un câștig de 5 u.m. Grupurile 3 și 4 realizează fiecare un câștig de 3 u.m. Deci, câștigul total va fi 5 u.m. + 3 u.m. + 3 u.m. = 11 u.m. Dacă ar fi învins varianta B, câștigul total al elevilor din Grupurile 1 și 2 ar fi fost de 10 u.m. Deci, în varianta A, câștigul total este mai mare (11 u.m.), decât în varianta B (10 u.m.).

Tabelul 3: Varianta A câștigă în Turul I

Grupul	Varianta A	Varianta B
1	0 u.m.	5 u.m.
2	0 u.m.	5 u.m.
3	3 u.m.	0 u.m.
4	3 u.m.	0 u.m.
5	5 u.m.	0 u.m.

Sursa: *Economie 2. Curriculum pentru liceu, CREE, București, 2004, p. 1-10*

În al doilea tur de scrutin, dacă Grupurile 3 și 4 decid să nu voteze, va ieși câștigătoare varianta B, în ciuda faptului că, dacă toți elevii ar fi putut suporta costul prezentării la vot, majoritatea ar fi preferat varianta A. Teoretic, la acest rezultat ar trebui să se ajungă din primul tur de scrutin, dar probabil se va ajunge în turul al doilea sau al treilea. Alegerea variantei B ilustrează efectul de interes.

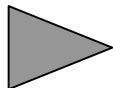
Faptul că, în condițiile anumitor rezultate ale alegerilor, costurile și beneficiile sunt inegal distribuite oferă grupurilor mici stimulente puternice pentru a organiza campanii electorale și a se prezenta la vot, în timp ce majoritatea electoratului alege să nu voteze sau, cel puțin, să nu voteze în bloc pro sau contra unui candidat sau a unei cauze. Elevilor trebuie să li se explice că, deși în această simulare se folosește modelul costurilor efective, monetare, ei nu trebuie să rămână cu impresia că și în realitate lucrurile se petrec la fel. Nimeni nu pretinde taxe pentru participarea la vot. Cu toate acestea, participarea la vot costă timp și bani, la fel cum costă și informarea electoratului asupra intențiilor pe care le au candidații (programele lor electorale). Aceste costuri au același efect ca și taxa de 4 u.m. folosită pe parcursul simulării: îi determină pe oameni să nu voteze.

În turul al treilea, în condițiile unui câștig total de 11 u.m. (a se vedea tabelul 4), va fi aleasă varianta A, la fel ca în primul tur, deși, de data aceasta, varianta B presupune un câștig de 20 u.m.

Tabelul 4: Varianta A câștigă în Turul III

Grupul	Varianta A	Varianta B
1	0 u.m.	10 u.m.
2	0 u.m.	10 u.m.
3	3 u.m.	0 u.m.
4	3 u.m.	0 u.m.
5	5 u.m.	0 u.m.

Sursa: *Economie 2. Curriculum pentru liceu*, CREE, București, 2004, p. 1-11

Concluzii

Din activitatea prezentată se poate desprinde concluzia că deciziile adoptate prin vot nu sunt întotdeauna în interesul colectiv și că interesele personale ale celor care votează au efecte pe care nu le putem ignora. Printre altele, eficiența redusă sau chiar ineficiența unor programe guvernamentale. Aceasta nu înseamnă că statul nu trebuie să intervină într-o economie de piață, ci doar că programele guvernamentale pot avea costuri mai mari decât cele estimate. De aceea, intervenția statului în economie trebuie să fie limitată.

References and bibliography

- McCorckle, S., Meszaros, B. T., et al.** 1997. *Connecting the Pieces: Building a Better Economics Lesson*. New York: NCEE.
- Morton, J. S., Goodman, R. and Rae, J. B.** 2003. *Advanced Placement Economics*. New York: NCEE.
- Saunders, P.** 1998. *Teaching Undergraduate Economics: A Handbook for Instructors*. New York: Irwin/McGraw-Hill.
- Stiglitz, J. E. and Walsh, C. E.** 2005. *Economie*. București: Editura Economică.
- Watts, M., McCorckle, S. et al.** 1998. *Focus. High School Economics*. New York: NCEE.
- CREE.** 2004. *Economie 2. Curriculum pentru liceu*, București.
- CREE.** 2007. *Proiectarea lecțiilor de Economie*, Ghidul profesorului.
<http://cddj.uv.ro/EEECPL.pdf>

The author

Maria Liana Lăcătuș is a Lecturer at the Academy of Economic Studies, Bucharest, the Department for Teacher Training. She is the author and co-author of several textbooks and teachers' guides: *Together, Economics, Rights in Deed, Civic Education*. She is a teacher trainer in Economics and Civic Education, and program director of the Romanian Center for Economic Education. Currently she is studying towards a Ph. D. in Economics with the Academy of Economic Studies, Bucharest.